

وارلیق

VARLIQ

Dil, Edebiyat, Kültür ve Toplum Araştırmaları Dergisi

İkinci Dönem, Sayı: 2021: 24(2), ss. 95-113

Telif Haqqı©Varlıq Dergisi

کیتاب تانیتمی:

ارسلان میرزایی نین ادبی یارادیجیلیغی

• عماد حضرتی¹

کۆچورن: یاسیر ساوالان

توپلوملار، کولتورلرینده کی شعر و ادبیاتلا وارلیقلارینی قانیتلابیب ساغلاملاشدیرارلار. قاشقایی دوروموندا اولان بیر توپلومدا شعر و شاعیرین وارلیغی او دیلی دانیشانلارین میلی کیملیگینه نه اولچوده باغلی اولدوغونون گؤسترگهسی دیر. ایران سینیرلاری ایچینده شیراز مرکز اولماق اوزره سککیز - دوققوز ائلدده داغینیق اولراق یاشایان قاشقایی تورکلری ده تورکجه نین یانیندا فارسجا ایله برابر ایکی دیلی بیر تورک توپولوغو اولمالارینا باخمایارق بؤیوک اوراندا تورکجه شعر و تورکجه سؤیله یین شاعیرلر بسله میشدیر. بو چالیشمادا، قاشقایی تورکلری نین اولنو (مشهور) شاعیری ارسلان میرزایی نین ادبی حیاتی و اثرلری نین تانیتمی آماجلانمیشدیر.

ارسلان میرزایی ادبیات دونیاسیندا درین آنلاملی گؤزل شعرلر، اوشاق اؤیکولری (حکایه لری) و چشیدلی قوللاردا بیر چوخ یاپیتی (اثری) بولونان، اثرلری چوخ اولنو اولان و قاشقایی تورکلری ادبیاتی نین اؤنده گلن آدلاریندان اولان عینی زاماندا قاشقایی تورکلری نین ایلك سیرالاردا گلن هجو (یئرگی) اوستالارینداندیر.

هجو طرزیندکی شعرلری نین آنلاتیملاری دا اؤز چاپیندا اولدوقجا گؤزل و درین آنلاملی دیر. بو طرزده بیر چوخ باشاریلی اؤرنکلری قاشقاییلارین خالق ادبیاتینا بئله گنجمیشدیر.

¹آنکارا اونیورسیتیه سی، بیلگی سایار مهندسلیگی بؤلومو، دوکتورا اؤیرنجیسی، ایمیل: emadqashqai@gmail.com

اورسید نومره سی: <https://orcid.org/0000-0002-2732-5871>.

ارسلان میرزایی اثرلری نین ایستر آراشدیردیغی دیل قونولاری نین ایستر یازدیغی اوشاق اویکوسو، ایستر سؤیلهدیگی هجو شعری و ایسترسه ده سؤیلهدیگی آجیلی و غملى شعرلى اولسون، تک اورتاق نۇقطه سى واردیر، تورک!

ارسلان میرزایی تورک میلی کولتورونو، اؤزلیکله ده ایرانین گونئی و مرکزی بؤلگه لرینده یاشایان تورکلرین میلی کیملیگینی تانیتماق و آیقدا توتماق اوچون چابا گؤستمکده دیر. شاعیر اؤزلیکله ده «اوزاق یول» ادلی کیتابیندا کولتورل اؤزگورلوک و باغیمسیزلیغین و میلی کیملیگین اؤنمینده توخونماقدادیر. تورکلرین آنادیلی نین ازیلمه سیندن شیکایتچی دیر و بو شیکایتینی شعرلرینده دایما ان سرت شکیلده ایفاده ائتمکده دیر. هم اؤزونون و هم منسوبو اولدوغو میلی نین دردینی بیر اوزاق و دولامباجلی یول اولراق بیلیر و عینی زاماندا دویغولارینی، اؤزلملرینی، اوشاقلیغینی بو اوزاق یولا سؤیله یه رک آنلاتماغا چالیشیر. بو ایسه یالنیز اونون اؤز دویغو و اؤزلمی دئییل، قاشقایی تورکلرینی ده اؤزلم و دویغوسودور.

ارسلان میرزایی نین شعرلرینده سورکلی وورغولانان بیر بیرلیک چاغیرسی گؤرونمکده دیر. قاشقایی دا بیرلیک، ایران تورکلرینده بیرلیک، دنیا تورکلرینده بیرلیک، اونون سورکلی وورغولادیغی چاغری دیر. اؤزو ایسه بو چاغریا ان چوخ اویانلاردان دیر و اونون اوچون گؤزل چالیشمالاری دا اولموشدور. بو یولدا اؤنملی چالیشمالاریندان «قاشقایی دان حیدر بابا یا سلام» چالیشماسی دیر. ارسلان میرزایی هر شعرینده قاشقایی توپلومونون ایتیردیگی دگرلری اؤزلمله آنماقدادیر. اونون شعرلری ایله قاشقایی توپلومونون گنچمیشی، کؤچو، اگلنجه لری، سیاسی گوجلری، قهرمانلیقلاری، سیخینتیلاری، موتلولوقلاری گوجلو بیر بیچیمده آنلاشیلا بیلیر.

بو شعرلر سایه سینده هم قاشقایی توپلومو هم ده بو توپلوم ایچری سینده سوره گلن تورک خالق ادبیاتی حاقیندا فیکیر ائدینه بیلمکده بییک.

شاعیرین حیاتی

دوغوم تاریخی ۲۸ آقوست ۱۹۷۷ اولان ارسلان میرزایی اؤزو «نفوس بلگه مده اولان دوغوم تاریخی اؤزومدن بیر یاش داها کیچیک دیر» دئییر. حتی هر زامان سؤز قونوسو اولان دوغوم تاریخی ایله ایلگیلی قاشقایی دا یاش و بؤیوکلوکله ایلگیلی اولان بیر دئییم ایشله دیر «یاشیم اؤزومدن بیر کؤیه نک^۲ آز بیر تمیشدیر» دئییر.

ارسلان میرزایی قاشقایی تورکلرینی «عمله» طایفاسیندان دیر. آتاسی بو طایفا ایچینده اولان «گله زن» (ویغور) اوباسیندان، آناسی ایسه یئنه عینی طایفادان اولان «طیبیلی» اوباسیندان دیر.

اوشاقلیغینی دوغانین قوجاغیندا قونار-کؤچر بیر عایله ده گنچیرن ارسلان میرزایی ۱۹۸۳-ده شیرازا یاخین اولان کوار شهرینده اؤیرنیمه باشلادی. اؤیرنیمینی شیرازدا قاشقایی قونار-کؤچرلرینی شهید

^۲کؤینک.

بهشتی آدلی یاتیلی اورتا اوخولوندا سوردوروب متوسطنی قیر-کارزین و فیروزآباد شهرلرینده بیتیردی. ۱۹۹۳-ده فارس آسیمیلایسیونونا قارشى هجو سؤیله مگه باشلادی و تورک ایله شیطان داعواسی، تورک ایله تانری داعواسی آدلی هجو دولو شعرلرینده قاشقاییلارین ایتیردیگی دگرین آختاریشیندا بولوندو.

۱۹۹۶-دا اورتا مکتبی بیتیرن ارسلان میرزایی فارس ادبیاتی آنابیلیم دالیندا فیروزآباد اؤزل اونیورسیتیه سینده دوکتور ابراهیم قیصری، دوکتور جهانبخش نوروزی، دوکتور کاووس حسنی، دوکتور افراسیایی، دوکتور الاسفور، دوکتور محمودی کیمی اونلو اوستادلار یانیندا اگیتیمینی سوردوردو. داها سونرا، دیلچیلیک بؤلومونده یوکسک لیسانسینی تاماملادی.

قاشقایی تورکلری نین دیلی و ادبیاتی اوزرینه کؤنوللو اولاراق چالیشان ارسلان یین آیدینلارلا بیر آرابا گلهمسی اونون دقتینی تورکلرین اؤز دیلینده اؤیره نیم آما حاقینا دوغرو یؤنلندی. اؤزو قاشقایی آیدینلارینی حیاتیندا بیر دؤنوم نقطهسی اولاراق گؤرور.

ارسلان، «تورک و تارى ۲» آدلی اونلو هجولی شعرینده ده گؤرولدویو کیمی چوخ یوکسک بیر میزاج آنلایشینا صاحیبیدیر. ارسلان بو شعرینه گؤره قاشقایی تورکلری آراسیندا «تاریینان جر سالان»^۴ آدینا دا مشهوردور.

گله نکسل شعر و کلاسیک ادبیاتلا یاناشی، چاغداش قاشقایی شعرى بیجیملرینده ده بؤیوک قاتقیسی واردیر. ارسلان یین هر شاعیرده اولدوغو کیمی اؤزونه اؤزگو شعرسل بیر دیلی وار.

ارسلان میرزایی، ۲۰۰۰ ایلینده اونیورسیتهدن مآذون اولدوقدان سونرا شیرازین ۱۵ کیلومتر اوزاقلیغیندا یئر آلان زرگان شهرینده «باردیم کومیتهسی» (کمیته امداد) آدلی دؤلت قوروموندا گؤره ولی اولاراق چالیشماغا باشلادی. ۲۰۰۱ ایلینده عینی شهرده، بوگونه دک وارلیغینی سوردورن «قاشقایی ادبیات و کولتور درنگی» نی قوردو. بو درنگ طرفیندن قاپساملی و اؤنملی فعالیتلر یورودولمکده دیر. ۲۰۰۳-ده قاشقایی تورکلریندن اولان بیرى ایله ائولندی. ائولیلیگیندن بیر قیزی و بیر اوغلو اولموشدور. اوغلونا «رضا»، قیزینا ایسه ایران جوغرافیاسیندا ۲۰۰۰-لردن سونرا ایذینلی اولان تورکجه کؤکنلی «آسننا» آدینی سئچمیشدیر.

ارسلان میرزایی هئج بیر سیاسی فیکری ویا دوشونجه نی ایشینه قاتمادان ایش حیاتیندا دا چوخ باشاریلی اولموش، ۲۰۱۵-ده فارس ایالتینده «ان یاخشی چالیشان» اولاراق سئچیلیمیشدیر.

ساده جه قاشقایی تورکلری نین دئییل، بوتون تورک دونیاسی نین اؤنده گلن صنعت و دوشونجه آداملاری آراسیندا چوخدان برى یئر آلماسی گره کن ارسلان میرزایی نه یازیق کی لایقینجه تانیمامیشدیر.

^۳ تانری.

^۴ تانرییلا دالاشان.

ارسلان میرزایی، اسدالله مردانی کیمی بؤیوک دیلچیلرین یانیندا اؤز آنا دیلی اولان قاشقایی تورکجه سینده ده گرکدیگی قدر درس آلمیش و تورکجه نین شعر دیارینا آدیم آتمیشدیر. بو دیاردا سرعتله زیروه لره چیخمیش، قاشقاییلارین دورغون و باسقىدا قالمیش شعر و ادبیاتینا ایوازالله صفری کیمی شاعیرلره بیرلیکده بؤیوک بیر دئوریمه یول آچمیشدیر.

ایران جوغرافیاسیندا تورکلرین آنا دیلی نین ازیلمه سیندن شیکایتچی دیر و بو شیکایتینی شعرلرینده دایما ان سرت بیچیمده ایفاده ائتمکده دیر.

شاعیر موزیکله ده یاخیندان ایلگینیر و بیر اوزان کیمی اؤز سؤیله دیگی شعرلری بستره تۆکور. قاشقاییلاردا بیلینن مسعود نامداری کیمی اولو موسیقیچی نین ایش بیرلیگی ایله یاپدیغی «ایلگر و اوزاق یول» آلبوملاری موسیقی قونوسوندا ان اؤنملی چالیشمالارینداندیر.

او هم شاعیر هم، هم موزیسین و هم ده بیلم آدمی اولراق گؤستریدیگی باشاریلار دولایسییلا قاشقاییلار آراسیندا فرقلی عنوانلارلا اؤیولمکده دیر.

شاعیرین اثرلری

باسیلمیش اثرلر:

میرزایی، ارسلان (۱۳۹۴/۲۰۱۵)، *دینادان حیدربابایا سلام*، تک درخت یاینلاری، تهران.

میرزایی، ارسلان (۱۳۹۶/۲۰۱۷)، *اوشاقلار آی اوشاقلار: اوشاق شعرلری*، تخت جمشید و قاشقایی یاینلاری، شیراز.

میرزایی، ارسلان (۱۳۹۶/۲۰۱۷)، *قاشقایی بیلمه جهلری (قاشقایی تاپماجالاری)*، یاشیل آما یاینلاری و اوجاق درنگی، شیراز.

باسیما حاضیرلانان اثرلر:

قاشقایی دئیملری

قیساجا قاشقایی موزیکلریندن

بیر دیلم آی (قاشقایی گنجلری نین شعرلری)

دیوانسیر شاعیرلر

گؤروندویو کیمی ارسلان میرزایی بیر سورو آراشدیرمایا دایالی صنعت، فولکلور و توپلوم آلانلارینداکی چالیشمالارینا باخمایارق اونون «اوزاق یول» آدلی اولو اثری و شعرلری ایله قاتیلدیغی فستیوال و توپلانتیلار، بیر شاعیر اولراق تانینماسینی ساغلامیشدیر. بو بؤلومده ارسلان میرزایی نین اثرلری و شعرلری نین ایچریگینی اینجه مگه چالیشاجاغیق. حیاتی نین چئشیدلی مسئله لرینه دایانان تثبیت و

گۆزلملرینی (مشاهده لیرینی)، اؤزونه اؤزگو یوغون بیر دویغو و دوشونجه یاپیسی ایله شعرلرینه تۆکموشدور. قاشقاییلارین ان شیرین و تاتلی سۆزلیرینی ارسلان بِن شعرینده تاپابیلریک. داها اؤنجه ده بلیر تیلدیگی کیمی، شعرین قونولاری گنلده قاشقای خالق نین گنچمیشی، کؤچو، اگلنجه لری، سیاسی گوجلری، قهرمانلیقلاری، سیخینتیلاری و موتلولوقلاری دیر. سۆزلی ارسلان میرزایی دن اولان و قاشقاییلارین گنج مغنیسی (ماهنیچیسسی) شهرام اسدی طرفیندن سسلندیریلن «بیز تورکوک بیز قاشقای بیق» پارچاسی بلکه ده قاشقاییلارلا ماراقلانان هر کسجه بیر موزیک ویدئو اولراق ایزلنمیشدیر. آشاغیدا بو پارچانین سۆزلی و داها سونرا یوتیوب کانالیمیزدا پایلاشدیغیمیز باغلانتیسی گتیریلیمیشدیر:

بیز تورکوک بیز قاشقای بیق
بیزیم آغیر ائل واریمیز
آغزیمیز ایچینده شیرین
شکر تکین دیل واریمیز

بیزیم ائلده گوموش اوزلر
قلم قاشلار، آلا گۆزلر
یاخچی متل^۵، شیرین سۆزلر
دویغولو ناغیل واریمیز

ایکی نرگیز، ایکی سومبول
شیدا بولبول، بیر قیزیل گول
«یوسوف علی»^۶ تکین بولبول
«سلطان» کیمین گول واریمیز

«داوود تکین»^۷ سه تار چالان
حق آیتی «جهانگیر خان»^۸
«مادون»^۹ کیمین سیری نهان
مجنون و عاقیل واریمیز
عیزت اتوینی قاییران

^۵ اؤیکو، حکایه.

^۶ قاشقای تورکلری نین اسکی شاعیری.

^۷ قاشقاییلاردا اسکی موسیقیچی.

^۸ شخص آدی.

^۹ قاشقای تورکلری نین اسکی شاعیری.

اینگیلیز دۇشوندە دوران
«صولت»^{۱۰} کیمین دوشمن یوموران
بیزیم جوشخون ستل واریمیز

گؤلوموزده سونا واردیر
ائلیمیزده آنا واردیر
آرخامیزدا «دینا»^{۱۱} واردیر
گوللو باشیل چؤل واریمیز

کئچن گونه آغلامیشاک
عهدیمیزی^{۱۲} ساخلامیشاک
ائلیم سنه باغلامیشاک
محکم^{۱۳} سینماز بئل واریمیز

سولموش گوللرینگ آچیلسین
باتمیش گونونگ گئنه چالسین
دوشمنینگ گۆزو کور اولسون
زاغ واریمیز هئل واریمیز

یثتیم یال^{۱۴} ائیواز غمیندن
دینا منصور^{۱۵} قدمیندن^{۱۶}
ارسلانینگ قلمیندن
بیزیم اوزاق یول واریمیز^{۱۷}

یوخاریدا سۆز ائدیگیمیز بیرلیک چاغیریشی، قاشقایی تانیتیمی، قاشقایی قهرمانلیقلاری و بنزری هامیسی بو کیچیک پارچا شعر ایچینده یئر آلماقدادیر. شعر، میلّتی نین کیم اولدوغو تانیتیمی ایله باشلار، تورکلوک و قاشقایی لیق وورغولاناراق میلّتی نین بؤیوک صنعتچی، شاعیر و سیاسی قهرمان اؤرنکلری ایله دوام ائدر و بیرلیک چاغیرسی ایله بیتیر.

^{۱۰} قاشقایی ایلخانی (قاجار و پهلوی دؤنمینده)

^{۱۱} دینا، قاشقایی جوغرافیاسیندا بیر داغ آدی.

^{۱۲} سۆزوموز.

^{۱۳} برک، گوجللو.

^{۱۴} قاشقایی شاعیری ائیوازالله صفری نین اثری.

^{۱۵} قاشقایی شاعیری منصور و دینا آدلی اثری.

^{۱۶} آددیمیندان.

^{۱۷} اخ. <https://youtu.be/MJjOxmuzstI>

چوخ باشاریلی بیر شکیلده قاشقاییدا چوخ بیلینن دیگر ایکی آیدین شاعیری ده اؤز یورودویو اوزاق یولون یولدایشی اولاراق بیلیر. ائیوارالله صفری «یتیم یال» ادلی شعر کیتابی نین یازاری و منصور شاه محمدی ایسه «دینا داغی» کیتابی نین یازاری قاشقایی تورکلری نین دیگر ایکی آیدین و میلی شاعیری دیر. «اوزاق یول» کیتابیندان آلینان آشاغیداکی بیت ده یئنه عینی یولدایش چاغیریشی بنزر و قصورسوز شکیلده یاپلمیشدیر. یالنیز بورادا قاشقایی و آذربایجان داکی اورتاق دگرلری ده اونوتماییب اوزاق یولوندان بیر ده آذربایجانا مسازی وار. ارسلان نین میلی دو یغوسونو یازماغا بیزیم قلمیمیز یئترسیز اولابیلر. بلکه بوتون او دو یغو و دوشونجه نی آنلاماق اوچون ساده جه بو تک بیت یئترلی دیر:

اوزاق یولوم^{۱۸} یتیم یالا^{۱۹} سلام وئر
منصور^{۲۰} دیناسیینان دیللش کلام وئر
حیدربابا^{۲۱} اؤلکه سیننه پیغام وئر
دئ ارسلان اوزاق یولونگ اوغلودور
سینمیش قولو زنجیرینن باغلی دیر.

«اوزاق یول» اثری

(ارسلان میرزایی، اوزاق یول، فرشته یاپینلاری، ۱۳۸۸ و ۱۳۹۹، تبریز)

۱۸۲ صفحه لیک بو شعر توپلاغی، قاشقایی تورکلرینده اولان فرقلی شعر بیجیملریندن اولوشور. آساناق (باياتی)، یئنی قوشما، آغا قوشما، قوشما و گرایلی بیجیملری بو دیواندا ایشله ن بیجیملردیر. بو کیتابا اسدالله مردانی بیر گیریش یازمیشدیر. حریت، میلت سئوگیسی، میلتی نین قایغیسی کیمی تمالار هر پارچا شعرینده گؤرونمکده دیر. یئنه اوزاق یولدان آلینان بو پارچادا دردلر، آجیلار و دیلکلر ان او یوملو شکیلده بیر-بیری نین آردینجا دوزولموش و شاعیر بو شعرینده قاشقاییلارین اولو قهرمانی شهید خسروخان ی بیر چینار آغاچی بنزتمه سی ایله گیزله ده رک دو یغولارینی بئله ایفاده ائدر:

هاچان اولار بو یارامیز ساغ اولار
نیفاق ایته، تفرقه میز داغیلا
هاچان اولار آغیر ائلر بیغیلا،
بیر اولار کی دوست آلتیندان اؤپک بیز

^{۱۸} اوزاق یول، شاعیرین اؤز شعیر کیتابی نین آدی.

^{۱۹} قاشقایی شاعیری ائیوارالله صفری نین اثری.

^{۲۰} قاشقایی لارین میلی شاعیرلریندن.

^{۲۱} آذربایجان شاعیری اوستاد شهریارین اولو اثری.

دوشمنلری حق ساجیینان یاپاک بیز
سود ائیله منگ غمدن سن، آز حسرت چک
گل هیمت اتت^{۲۲} اؤزونگ بیز دم غیرت چک
بوندان سورا بیزه یاخچی قیسمت چک
اوزاق یولوم گۆی چیناریم بیخدیلا
ائللر دوروب مات و حیران باخدیلا
اوزاق یولوم گل چیخاک ائل داغینا
باش قویاک چۆللرینگ تر^{۲۳} قوجاغینا
دوداق قویاک چشمه لر دوداغینا
یئنگی باشدان بو دونیا یا گلک بیز
بیز خوش گۆرک، اوندان سورا اۆلک بیز

تورک شعرى نین گله نكسل تماسى اولان غربت، حسرت، محنت و ملال ارسلان یین شعرلری نین ده کاراکتریستیک اؤزلیگی دیر. آریجا بو تمالارا ایران داکی قاشقایى تورکلرینه اولان باسقى و اوردا اولان گیزلی سسلنمه ده آرتیریلیمیشدیر:

اوزاق یولوم، آغیر ائلدن قالمیشام
بیز بولبولم قیزیل گولدن قالمیشام
جوشقون بولاق، یاشیل چۆلدن قالمیشام
چک ترکینگه منی ائله اتتیرت سن
گوله اتتیرت، یاشیل چۆله اتتیرت سن

ارسلان «اوزاق یول» ایله دیلشیدیگینده اوندان هم قهرمانلیقلاری هم قاشقاییلارین چکدیگی دردلرین خاطرلر تماشینی ایسته ییر. او دردلر، او مجادلر و قهرمانلیقلارین هامیسی شاعیر اوچون بیز اؤزلم حالینا گلمیشدیر. ارسلان اؤزلملرین شاعیری دیر. اونون اؤزلمی آنا دیلینی دانیشیب بازماق، تاریخ و چاغداش میلی و ادبی قهرمانلارینی تانیماق، گچمیشی ایله غرور دویماق، میلتی نین قهرمانلیقلاری ایله اؤیونمک و بو آتموسفرده اولوشان هاوانی ائلدالارلاری ایله تنفس ائدیپ حظ دویماق کیمی کولتورل بیز چرچیوه دیر.

اوزاق یولوم خزان یئلی گلمگیندن بیز دانیش
یاشیل چینار^{۲۴} سؤنمگیندن بیز دانیش

^{۲۲} اؤزن گۆستریمک.

^{۲۳} یاش، ایسلاق.

^{۲۴} خسروخان (مجاز).

شئر^{۲۵} ایگیتلر اؤلگیندن بیر دانیش
خانزئنیان^{۲۶} اوگونلردن یاد وئریر
قارا قاجینگ^{۲۷} چایی قان قان داد وئریر
طیفان^{۲۸} گلیمیش آغاجلاری لوت اندیر
جؤور^{۲۹} تیکانی آیقلاری شیت^{۳۰} اندیر
اتل کؤچموشدور یورد اوچاغی تیت^{۳۱} اندیر
ایشیقیرینگ بیر بیرنن چالیشما ییر
سؤنموش اوچاق چوخ جان چکیر آلیشما ییر

اوزاق یولوم جیسمیمینگ جان یوخودور
قاشقایی شهیری نینگ سلطان یوخودور
علاجسیز دردیمینگ درمان یوخودور
قورو قابدان خالی^{۳۲} قالمیش تاغچالار

شاعیرین سادهجه «اوزاق یول» اثری و بو اثرده یئر آلان «اوزاق یول» ادلی شعرى باشلی باشینا بیر دئییملر خزینهسی دیر. «صبری تالانماق»، «دئوران امجگیندن زهیر اممک»، «دؤش قانا ایسلاماق»، «قانلی چایدان کنچمک»، «یاد ائلمک»، «باشی ساغ اولماق»، «اوزونه جان سپمک»، «درد سوموکن کنچمک»، «درد ایلیگه چاتماق»، «یوکو مقصده چاتماق»، «دونیا دولانماق»، «قانا بویانماق»، «باش داردان آسماق»، «آرایا آرا سالماق»، «باش دارا وئرمک»، «آدی باتماق»، «قولاق کسمک»، «گؤز چاپاق کسمک»، «شرط باغلاماق»، «جیناغ سیندیرماق»، «قولاقدان ایراق»، «خوش گؤرمک»، «تورپاغا یاتماق» و بنزری کیمی چوخجا دئییم بولونماقدادیر. ارسلان شعرلری نین بوتونو بو مجازلار و خالق سؤیله بییشلری ایله دولودور. ارسلان ایران داکی قاشقایی تورکلری نین ادبیاتیندا دیلی قوللانما بیچیمی ایله یئنیلیکچی بیر اؤنجدور.

گله نکسل سؤز قالیلارینا، آتاسؤزلى و دئییملره باش ووروسو ایله یئنی بیر جیغیر آچمیش و قاشقایی شعرینی آباغا قالدیرمیشدیر. ارسلان دیلینده چوخ صمیمی و اینجه بیر دیل، آتاسؤزو و دئییملره دولو

^{۲۵} آسلان.

^{۲۶} قاشقایی یایلاقلاریندان.

^{۲۷} قاشقایی قیشلاقلاریندان.

^{۲۸} طوفان، فیرتینا.

^{۲۹} ظلم.

^{۳۰} اینجیتمه، اذیت.

^{۳۱} دومان.

^{۳۲} بوش.

بیر تورکجه گۆرونمکده دیر. اؤرنگین آشاغیدا اولو خسروخان اعدامینی گیزلی شکیلده تصویر ائدن «اوزاق یول» شعریندن آلینان شعرده «آغاجین قوردو اؤز ایچیندن دیر» آتاسۆزو قوللانیمی:

دوستاقتی دونیانین باغلی دیر گۆزو
بوردا بیر دلی وار، آنکلانماز سۆزو
بیر سینیق آینا وار، غوبارلی اوزو
ایچینده بیر بیس روایت عکسی وار
بیر منصور وار، بیر شهادت عکسی وار
اوزاق یولوم بیر قان شاعیر سۆزونه
هیجراندان سوغولموش قانلی گۆزونه
دوشمن گۆینو خوش اولماسین اۆزونه
بو آغاجا اؤز ایچیندن قورد دوشدو
خییالینگا تر سونبولو کیم بیچدی
شام اولموش اۆلکه میزدن گون باتمیش
سکوت لالا دئییر شولوقلار یاتمیش
درد سوموکن کنجمیش ایلیگه چاتمیش
اوزاق یولوم قاری آنا یاتالی
اشیتیمیرک آقاساق جئیران متلی
اوزاق یولوم گون دولاندى باتماغا
منیم بختیم گننه گنتدی یاتماغا
عجل گلدی اؤز یوقونو چاتماغا
جانیم قچار هیچ طرفدن یان بوخو
چابالایار اورک آما جان بوخو
اوزاق یولوم تا کی دنیا وئریر یاد
شیرین عشقی سالدی بیر شور و بیداد
بیستون دۆشونده اۆلموشدو فرهاد
آما من گۆردوم کی دنیا دولاندى
بیستوندا خسرو قانا بویاندى

«سکوتون لالا دئمک»، «شولوغون یاتماسی»، «باشیلیقدان قالماق»، «ساغ سولا گئتمک»، «دوداق گۆزوندن دوداق کسمک»، «گۆزدن چیراغ کسمک»، «یولو یولدان اوزاق کسمک»، «باشدان هابالاق کسمک»، «خالیلی قاش»، «بلالی باش»، «یاد ائلمک»، «باشی ساغ اولماق» یئنه چوخ قوللانیلان اؤنملی دئیملردن دیر.

ارسلان شعرلینده یئنه چوخ قارشیلان اؤنملی قونولاردان بیر قاشقایدا اولان فولکلورلارا توخونماقدیر.

«قاری آنا یاتالی/ ائشیتمئیرک آغساق جئیران متلی» بیتینده آذربایجان و قاشقایدا اورتاق آخساق جئیران حکایه سینه توخونموشدور. «ئله بیر کوراوغلو لازیم» بیتینده کوراوغلو حکایه سینه اشاره ائتمیشدیر.

آیریجا قاشقاییلارین اؤز قهرمانلاری دا ارسلان شعرلینده هیچ اسکیلمه میشدیر. اؤرنکین:

بیر موسی ایسته بیر

بیر بهمن

بیر صولت ایسته بیر

صولت دوغا

و بنزری تاملاما و سؤزلر.

«قاشقایی تاپماجالاری» اثری

(ارسلان میرزایی، قاشقایی تاپماجالاری، یاشیل آلمانلاری، ۱۳۹۶، شیراز)

بو کیتاب، قاشقایی فولکلورونداکی اسکی مثللی تاپماجالارین (بولماجالارین) توپلوسوندا عیبارتدیر. بو کیتاب، ارسلان میرزایی نین ۲۰ ایلیک آراشدیرماسینی نین سونوجو اولاراق یاخلاشیق ۳۵۰ قاشقایی فولکلوریک تاپماجاسیندان اولوشان و خالق آراسیندا ایشله دیلن بیر تاپماجا کولتکسیونودور. ارسلانین اؤزو «بو تاپماجالاری فرقلی اوبالارین یاشیلاریندان، چوبانلاریندان، دارغالاردان^{۳۳} و بنزلریندن توپلاماق هئچ ده راحت دئییلدی، آما من سئوهرک بو ایشی گؤردوم» دئیر (قاینق....). بو کیتاب قاشقایی تورکلری نین گنجلری طرفیندن قورولان قاشقایی اوجاغی نین چاباسی ایله باسیلمیشدیر. بو تاپماجالارین یازیا آلینماسی اصلینده قاشقایی فولکلورونون ایتیمیش بیر پارچاسی نین قورتاریلماسی دئمکدیر. بو کیتابدا، تاپماجالار اؤنجه آلفابتیک سیرایلا نومره لندیلمیش و سونرا دا هر تاپماجانین جوابی اونا قارشیلیق گلن سایه ایله وئریلمیشدیر.

اؤرنک:

«گنجه اکدیم نوخودو، گوندوز باخدیم یوخودو»

جواب: «ولدوز».

«وشاقلار آی اوشاقلار» اثری

(ارسلان میرزایی، اوشاقلار آی اوشاقلاری، قشقای یاییلاری، ۱۳۹۰، شیراز)

ارسلان میرزایی نین اوشاقلار حاقیندا یازدیغی اونلو اثری «اوشاقلار آی اوشاقلار» دیر. بو اثرین تامامی سپیده کریمی فر طرفیندن قاشقاییلارین میلی گئیملری ایله رسمیلمیشدیر. بو کیتاب، اوشاقلارین یاشینا اویغون بیر شعر کیتابی دیر و بیر نئچه باشلیق آلتیندا یازیلیمیشدیر. رسیملر ده چوخ آچیق، آنلاشیلیر و قونویا اویغون شکیلده چیزیلیمیشدیر. قاشقای اوغلو، قاشقای قیزی، کیتاب و حمام بو کیتابین آلت باشلیقلاری دیر.

کیتاب باشلیغی آلتیندا قاشقای اوشاقلاریندان کیتاب اوخومالارینی و باشقاسی نین دیلی یئرینه اؤز دیلیری، تورک دیلی نین قورونماسینی ایسته مکده دیر. اوشاقلار بیر نئچه سؤزون فارسجاسی یئرینه تورکجه سینی شعر حالیندا اؤیره ده رک اونلار اؤز دیلیرینی قوروماغی اؤنریر. قاشقای قیزی شعرینده دیلینه صاحب چیخیب کولتورونو قورویان بیر قیزی تصویره چکمکده دیر.

«حمام» شعرینده اوشاقلار تمیزلیک قونوسوندا اؤبودلر وئر یلمکده دیر.

«قاشقای اوغلو» بؤلومونده، قاشقای اوغنونون آنا دیلینی و کولتورونو قوروماسی گرکدیگی وورغولانماقدادیر. اوشاقلار ساییلاری اؤیرنسین دئییه کیتابین صحیفه نومره لری تورکجه حرفلره ده یازیلیمیشدیر.

بو کیتابین آندروید اویغولاماسی سورومو ده وحید رستمی طرفیندن حاضیرلانمیشدیر.^{۳۴}

کیتابدان بیر اؤرنک:

اوشاقلار، آی اوشاقلار
گلینگ تا بئل باغلا یاک
اؤزگه دیلی دؤشونده
تورکو دیلی ساخلایاک
«گنچشک»^{۳۵} بیز قوش دئرک
«آشنا» یا تانیش دئرک
«ابر» ی بولوت سؤیله رک
«باران» یاغیش دئرک
«خرگوش»^{۳۶} دووشان دئرک
«موش»^{۳۷} دا سیچان دئرک
«لاک پشت» اولور توسباغا
بیز «مار»^{۳۸} ایلان دئرک
اوشاقلار، آی اوشاقلار
گلینگ تا بیز سوروشاک

^{۳۴} باخ. <http://iranapps.ir/app/oshaqlar.qashqaie>

^{۳۵} دیرناق آراسینداکی سؤزجوکلر فارسجادیر.

آتامیزدان، آنادان
تورکو دیلی دانیشاک
«سرما» یا سوووق دئرک
«مرغ» دا تاووق دئرک
دورماک باخاک ایراقدان
«نزدیک» ه بیز یوووق دئرک
دوه دئرک «شتر»
«سنگ» دئمئرک کوتورا
سؤز دئیهرک اورکن
تا گوینونگه اوتورا
من اؤزگویه جان دئمم
آناما «مامان» دئمم
«برف» بیلیرم قار اولور
هئج کیمه یالان دئمم
«هندونه» قاریز اولور
«نعناع» دا یاریز اولور
آی هئج زامان «ماه» اولماز
«ستاره» اولدوز اولور
بارماغا «انگشت» دئمم
یوموروغا «مشت» دئمم
اتیم تۆکولور یولدائش
اتیمیزه «گوشت» دئمم
اوشاقلار، آی اوشاقلار
گلینگ گئدک اوینایاک
بیر-بیرینن جوش یئیک
قازان تکین قابنایاک

«دنادان حیدربابایا سلام» اثری

(ارسلان میرزایی، دنادان حیدربابایا سلام، قشقای یایینلاری، ۱۳۹۴، شیراز)

بو اثر آدیندان دا آنلاشیلدیغی کیمی، گوئی آذربایجان دا یاشامیش، آذربایجان تورکجه سی نین و تورک دونیاسی نین چاغیمیزداکی ان بؤیوک شاعیرلریندن اولان محمدحسین شهریارین اولو اثری «حیدربابایا

سلام» شعرینی سلاملاماقدادیر. بو اثرده شهریار و اونون «حیدربابایا سلام» اثری نین ائتکیسی قاشقایی شعرى اوزرینه اینجه لنمیشدیر. بو ائتکی قاشقاییلاردا هئچ ده آز دئییل. ارسلان میرزایی نین اؤزو ده داخیل اولماق اوزره بیر چوخ قاشقایی شاعیری شهریارین بو اثریندن ائتکیلنمیشدیر. ارسلان میرزایی بو ائتکینی و بو بنزرلیکلری بیر-بیر اینجه له میشدیر. اؤرنگین:

- ۱- منصور شاه محمدی و «دینا داغی» شعرى
- ۲- ائیواز الله صفری و «یئتیم یال» شعرى
- ۳- کاوه ایروانی و «آغیر ال» شعرى
- ۴- ارسلان میرزایی و «اوزاق یول» شعرى
- ۵- داوود حسن آغایی و «تک آغاج» شعرى
- ۶- کوثر رحیمی و «دینا داغی» شعرى
- ۷- فرود جهانگیری و «مادون» شعرى

اؤزل شعرلری

ارسلان میرزایی تورک یوردلاریندا دوزنلنن بیر چوخ ادبی فستیوالا قاتیلیمیش و گئتدیگی هر تورک جوغرافیاسیندا سانکی یئنی بیر گوج و دویغو الدهه ائتمیش کیمی، اورالاردا داها اؤز گوونلی بیر شکیلده اؤز گورجه شعرلر سؤیله مییش، آنجاق یئنه ده قاشقاییلاری خیطاب آلاراق سسلنمیش.

۱ مای ۲۰۱۳، ایستانبول دان ائشیننه خیطاباً یازدیغی بیر شعر:

«قاشقایی گول: حیات یولداشیم اوچون»

قاشقایی گول منیم اینن یولا گل
من گئدیرم سن ده ایستانبول گل
بیر دامچایدیم^{۳۶} باتمیشام آغ دنگیزه^{۳۷}
اوزو ایزله منی بولا بولا گل
یوردو بولوب یورد داشینی سالمیشام
آقسارای دان بوکول بیر آز سولا گل
دیلی باغلی چوجوقلاری بلکله
دوش بو یولا قوی هر نه سئیر^{۳۸} اول گل
بو آیریلیق آغیر ائله چتیندیر

^{۳۶} دامچی.

^{۳۷} دنیز.

^{۳۸} ایسته مک.

قویما گۆزوم بوز تور یاقدان دولا گل
آیاق یالین، باشینگ آچیق، قارنینگ آج
سو الینگده قوی یئر دوش یولا گل
گول دبلینگگی گۆتور قوتار دۆگوشدن
«سنویلتیمز گلمز یولدان بئله گل»^{۳۹}
«سابا قونداگ ایستانبولونگ دوزونه»^{۴۰}
گلمز گلین باشا دوواق دولا گل
اولما ریضا^{۴۱}، آسننامیز^{۴۲} یوزولا
قویما گولوم قونچاسیندا سولا گل

۲۰۱۴-ده قازاقیستان دا یازدیغی شعر:

«هاردا یانگ؟»

هاردا یانگ سن آی وفاسیز هاردا یانگ؟
سن جوغالی من یالینگیز هاردا یانگ؟
گلین الینگ قالدی اؤزگه الینده
بیر دی گۆروم ایندی منسیز هاردا یانگ؟
تورک اتلینده گون آیلاردان سورموشام
دوغو، باتی، قوزایلاردان سورموشام
یاقوتلاردان آلتایلاردان سورموشام
ایستانبول دا، اورمو، تبریز هاردا یانگ؟
آینایا باخ اؤزونگو گۆر اؤزونگده
هر نه یاخچی یامان واردیر اؤزونگده
کوراوغلونونگ هیبتی وار اؤزونگده
قاشی تیمور گۆزو چنگیز هاردا یانگ؟
گل ای منیم اورگیمی قویاردان
دیندیر منه او سه تاردان او تاردان
هانى ائلدن هانى بویدان تباردان
تورکمننگ، قازاق، قیرقیز هاردا یانگ؟

^{۳۹} عصمت اینونو و سراج اوغلو طرفیندن قاشقاییلارین تورکیه یه داشینماسی ایستگی.

^{۴۰} قاشقایی فولکلور شعرى، سابا قونداگ ایستانبولونگ دوزونه/ قوش آتارانگ اؤردکینه قازینا.

^{۴۱} ایکى آنلامى بیرلیکده داشیبیر، رضایت و شاعیرین اوغلونون آدی.

^{۴۲} شاعیرین قیزی نین آدی.

ملیک بازار قارا مکتوب چینیমে
 بیلمم سنسیز نه یازغی وار اؤنومه
 ایشیق گتیر منیم قارا گونومه
 هیلال قاشلیم اوزو گوندوز هاردایانگ؟
 هاردایانگ سن؟ سندن سورا سولدو یاز
 آیرلیقدان منه هر نه اولدو یاز
 مدتدیر کی هنج نه منی جوشدورماز
 داریخمشام بعد هرگز هاردایانگ؟
 یئر قورشاعی گول اوزونگدن آلا رنگ
 آسیماندان یئر اوزونه گله رنگ
 چوخ غریبم، من سنم یا سن مننگ؟
 یئدی ایل ده اولدو سکیز هاردایانگ؟

سون پارچا اولاراق «اوزاق یول» کیتابیندا باسیلمیش اولان «تورک و تانری» ادلی هجو شعرینی
 اوخویالییم.

«تورک یین تاری»

بیر گون بیر تورک عرض آپاردی تاربییا
 نه اوچون بیزی قابلا دینگ باشخارییا^{۴۳}
 خلقی سن سالدینگ دیز یولا تاری جان
 بیزی سالدینگ تب و تولا^{۴۴} تاری جان
 آخمورونگو ائتمه توروش تاریمیز^{۴۵}
 اگری اوتور سن دوز دانیش تاریمیز
 نه اوچون بیزی بئله گیر یفتار ائتدینگ
 تات^{۴۶} یانیندا تورکو خار و زار ائتدینگ
 تات کی هنج باخماز ایدی سؤزونگه
 ایندی کلمیش باش ائتیردمیش اؤزونگه
 فرنگی لر آیی تسخیر ائتدیلر
 آسیماندان او یان تر ده گئتدیلر
 قارا عرب کی گزیردی خلیجی

^{۴۳} یوققوش، باش یوخاری.

^{۴۴} چؤل.

^{۴۵} قاش قاباق ساللاماق.

^{۴۶} تات، تاجیک، فارس.

آسیماندان باج آلمیش قیلیجی
 تورک کی سنه طرفداردیر تاری جان
 واری یئرده گیر یفتاردیر تاری جان
 تاتینگ یئری کنت و تنی ساغ اولدو
 تورکونگ یئری ناساز یئری داغ اولدو
 تاتا باغ و ویلا لطف ائتدینگ
 تورکو داغدا سرگردان قویدونگ گنتدینگ
 گئنگ یئرده یولداشانگ دار یئرده دشمن
 ظولومونگ تیرینه اولموشام توش من
 مروت اتت مینگ بیر ایلینگ آجیبام
 درگاهینگدان بیر چؤرک محتاجیبام
 دوداغیم دیلیکدیر پاشنام^{۴۷} یاریغدیر
 هیمت ائدسنگ الان جانیم فاریغدیر
 اوگون کی وئردینگ تورکه گللاهی
 خئیر گؤرمه دی اوندان سورا واللاهی
 اوگون کی وئردینگ بئش اون قویونو
 باشیما سن توتونگ مینگ بیر اویونو
 گؤی قوزولار وئردیم سنینگ یولونگا
 یئتمینگه، دوز ساغینگا، دولونگا
 نذر ائتدیم یولونگا نئچه قوچ کسدیم
 هر دفعه ده ایکی کسدیم اوچ کسدیم
 ایمازادانگ منده اولغلاق قویمادی
 بئش اؤلدوردوم اون اؤلدوردوم دویمادی
 وارلیغیمی وئردیم گندالارینگا
 گؤی گومبودلو ایمازادالارینگا
 پیر و پیغمبرینگ ذیکرینی ائتدیم
 یئمه میس نعمتینگ شوکرونو ائتدیم
 تا باساردیم نیتیمی صاف ائتدیم
 آچیق دی تاری جان نه خلاف ائتدیم
 دئدینگ تورک ایمامی حضرت عباسدیر
 اونونگدا قولونو شوم یزید کسدی

^{۴۷} آباق دابانی.

دئیرلر خوداوند حی و کریم دیر
 سندن آیری دادا گلنیم کیم دیر
 دلی بؤرکو دوره قویما تاری جان
 سویولموش قافیله سویما تاری جان
 گوونمه دارا مالینا تاری
 بیر گل فقیر یانینا تاری
 تاری دندی کیمنگ بئله گولدورانگ
 چوماقینان سئیرنگ منی اؤلدورنگ
 دندی تورکم بیر بندنگم تاری جان
 واری یئرده شرمندنگم تاری جان
 تاری دندی کؤلگمدن قاچا بیلیمگ
 قیلیمگ آلتیندان سن کچه بیلیمگ
 من تا ایلام تارلیقدان قاجمیرام
 اؤزونگ بیلیرن ویل یئره آند ایچمئیرم
 یالان دئمه بئله بشر یوخومدور
 قرآن بیلین تورکدن خبر یوخومدور
 تورک مندن دگیل گلابی بنده دیر
 بنده اودور کی همیشه کنته دیر
 منیم بنده لریم جینسی چامیر دیر
 بئله کی سن دئیرنگ تورکلر دمیر دیر
 دئدیم خلقل اینسانه مئنتین
 تورکه هاچان دئدیم این تاجیک مین
 اوندا کی دنیا مالینی بحر ائتدیم
 چوخ کیمسه نین قیسمتینی شهر ائتدیم
 تورکونگ وارلیغینا سولوم ائتیشمئیر
 پیس مووقا گلیمشنگ پولوم ائتیشمئیر
 کی دوورینگی باغ و مولکو کنت ائدم
 بیر نحوینن آغزینگیزی بند ائدم
 تورک دندی تاری جانانی دانیشییرانگ
 عجب منیم احوالیمی سوروشییرانگ
 ال گؤتور باشیمدان کی حال یوخومدور
 سنینگنن جوغاب سوال یوخومدور
 تارلیگینگ منیم باشیما یاندى
 باش قوشما باشیما دوواریم گئتدی

قوی تا چوماغیمی قویام بویونوما
گندم چاتام اوچ دؤرت آریق قویونوما
واردی گندی گدیکن پناه اولدو
هر نه کی دئمیشدیم صاف گوناہ اولدو
تاری دندی دامار چکدم دالینگدان
جهنمده خبر بیلمد حالینگدان
دامار چکدم ایسمن تورکو زباندان^{۴۸}
علی الخصوص شعر یازان ارسلان دان.

Emad HAZRATI <https://orcid.org/0000-0002-2732-5871>

Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar Mühendisliği Böl. Doktora Öğrencisi

E-Posta: emadqashqai@gmail.com

Yazı Bilgisi:

Alındığı Tarih: 13 Mayıs 2021

Yayına Kabul edildiği tarih: 8 Haziran 2021

E-yayın tarihi: 5 Temmuz 2021

Çıktı sayfa sayısı: 19